

Nå er det alvor: Rustet for en usikker fremtid

Samfunnssikkerhet under press – Arena Trøndelag 23.november 2023
Totalberedskapskommisjonen ved
Cecilie Daae
Direktør Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Agenda

NKVTS

Har vi en felles situasjonsforståelse?

Totalberedskapskommisjonens rapport

Erfaringer fra kriser

Ledelse og lagspill

” Et bedre liv
for berørte av vold og traumer

Våre tema

- Vold og overgrep i nære relasjoner
- Katastrofer, terror og stressmestring
- Tvungen migrasjon og flyktningshelse
- Implementerings- og behandlingsforskning

Et nasjonalt forskningscenter

- Tverrsektorielt virkemiddel
- Tverrfaglig perspektiv, internasjonalt orientert
- Finansieres av Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, og Barne- og familiedepartementet
- Etablert 1. januar 2004, eies av forskningskonsernet NORCE og har cirka 100 ansatte
- NKVTS bidrar med forskning og implementeringsløsninger som gir politikere, myndigheter og praksisfeltet grunnlag for å ta gode beslutninger

Har vi en felles situasjonsforståelse?

«Tillit»

Hvis vi som myndigheter, etater, næringsliv, frivillige organisasjoner ikke klarer å bygge utholdenhet og motstandskraft, eller klarer å håndtere det helhetlige utfordringsbildet – ja, da kan befolkningen miste tillit til oss!

Håndtere helhetlig utfordringsbilde

- Klima
- Terror
- Helse
- Teknologi
- Sosial ulikhet/utenforskap
- Sikkerhetspolitisk situasjon
- Økt migrasjon
- Demografi og bærekraft
- Hybride hendelser

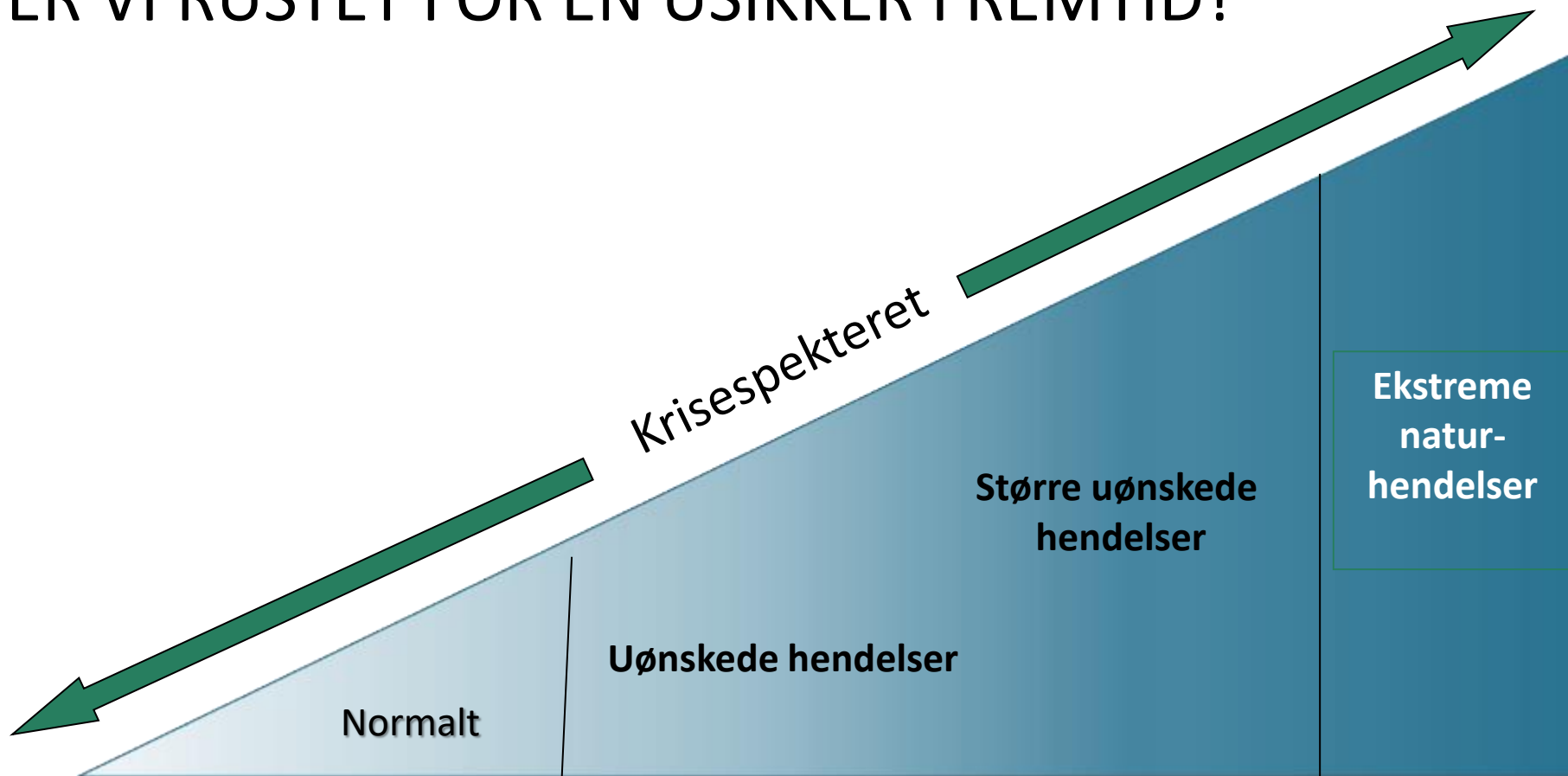

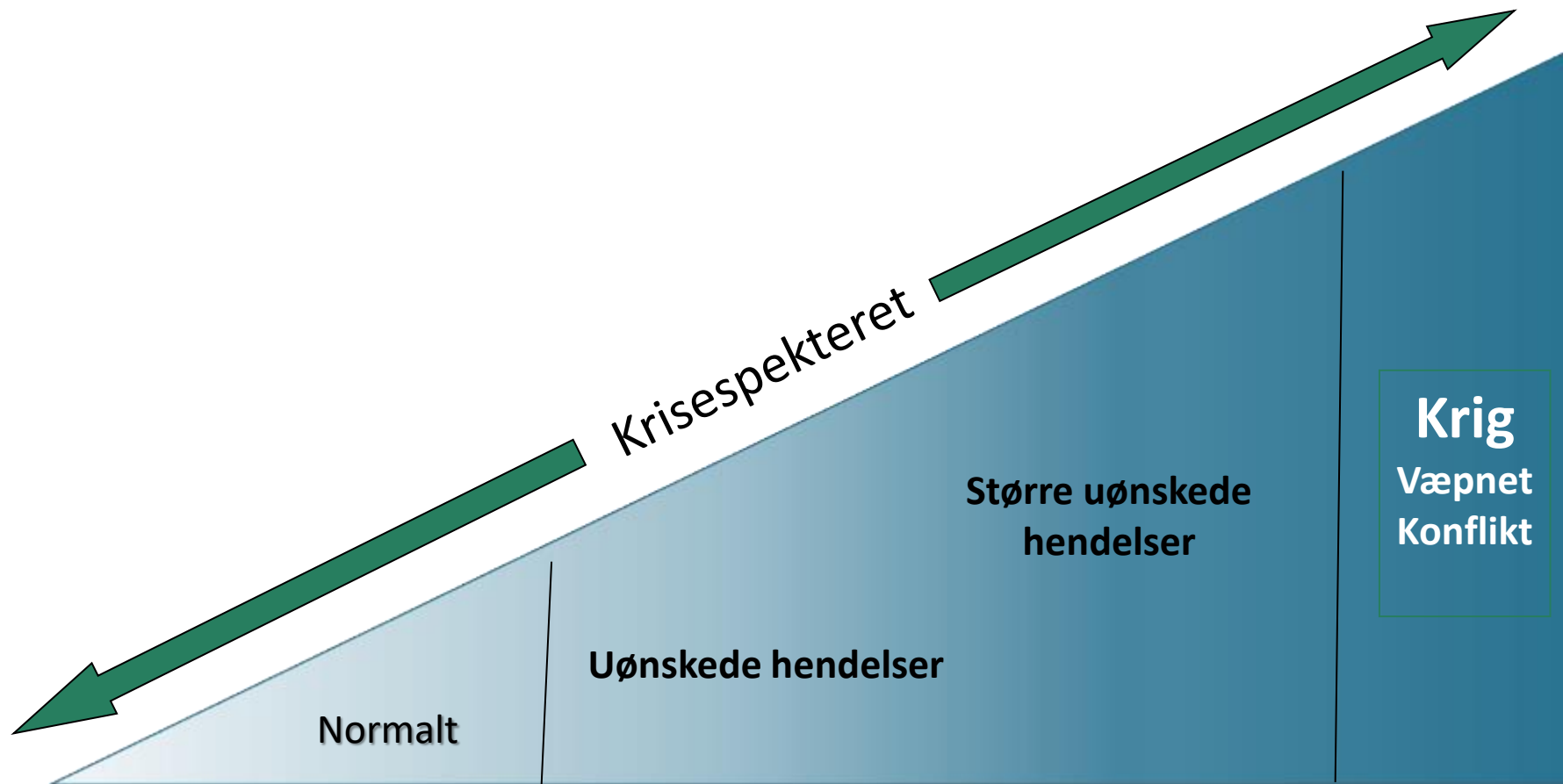
Har vi en felles situasjonsforståelse?

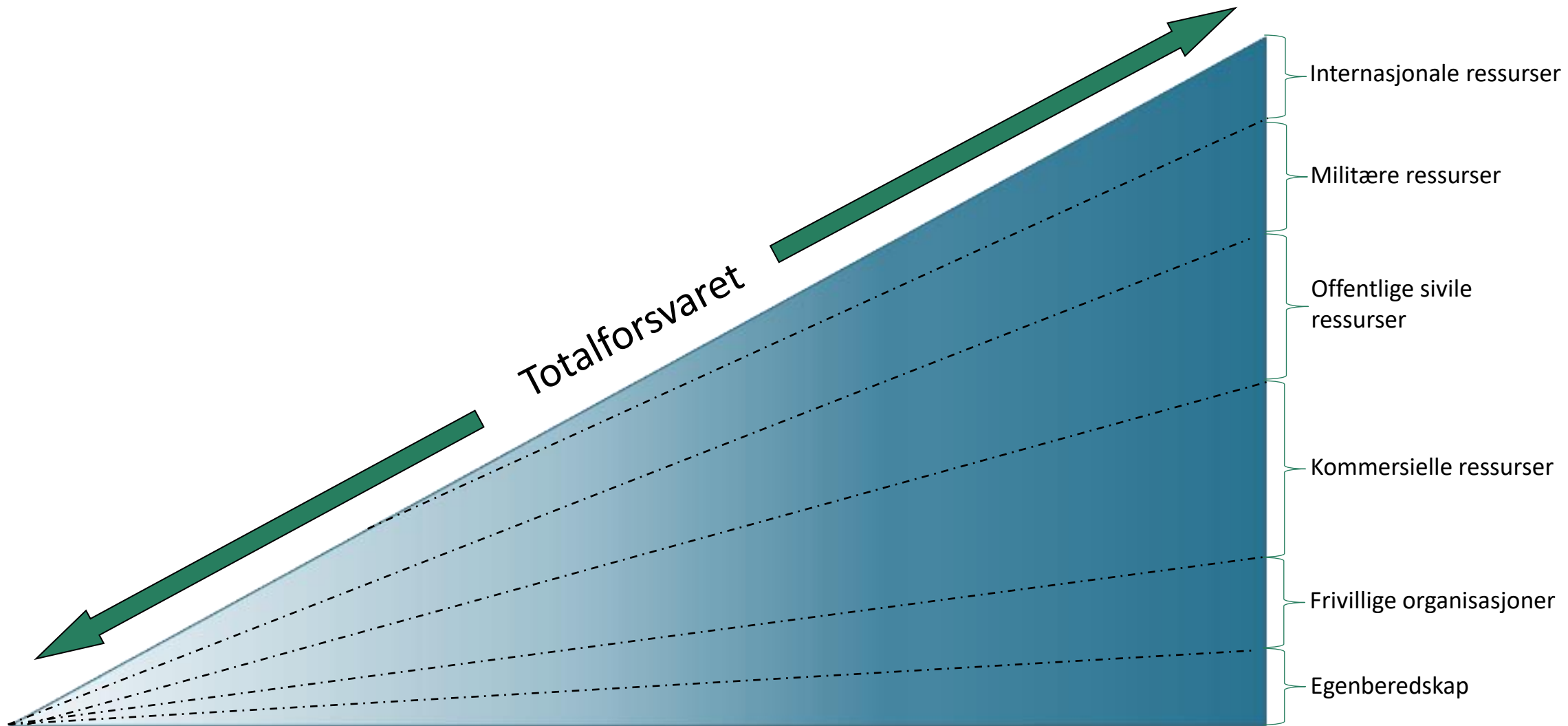
ER VI RUSTET FOR EN USIKKER FREMTID?

Må kunne forebygge og håndtere naturhendelser i hele skalaen – fra de små hendelsene til klimarelaterte ekstremværhendelser som rammer flere land samtidig

Må kunne bistå med relevante kapasiteter i hele skalaen fra de små hendelsene til krig

Ressursene må finne hverandre gjennom hele krisespekteret

Totalberedskapskommisjonens rapport

Kommisjonens mandat

- Gi **prinsipiell** vurdering av **styrker og svakheter** ved dagens beredskapssystemer.
- **Vurdere risiko og vesentlighet.**
- Omfatter **hele samfunnssikkerhetsfeltet**, Svalbard og hele krisespekteret
- Bør inkludere **sivilt-militært** samarbeid og **totalforsvaret**
- Bør vurdere betydning av **internasjonale forventninger** til og **forpliktelser** for norsk beredskap.
- Ha særlig fokus på **tverrsektorielle** utfordringer.
- Bør reflektere **prioriteringsutfordringer**
- Bør vurdere betydningen av **risikoaksept.**
- Ha nødvendig **kontakt og samarbeid** med relevante pågående prosesser, som **Forsvarskommisjonen.**

Kommisjonens tillegg

- Betydningen av **tillit**
  - **10 + 10 år**

Motstandskraft i hele krisespekteret

Helhetlig trusselbilde

Alle former for fare, i hele krisespektret og så lenge situasjonen varer.

Befolkningens trygghet og sikkerhet

Du er en del av Norges beredskap

RÅD OM EGENBEREDSKAP

 dsb Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap

Oslo kommune

Kommisjonens vurdering og hovedanbefalinger

Prinsipiell vurdering av norsk beredskap

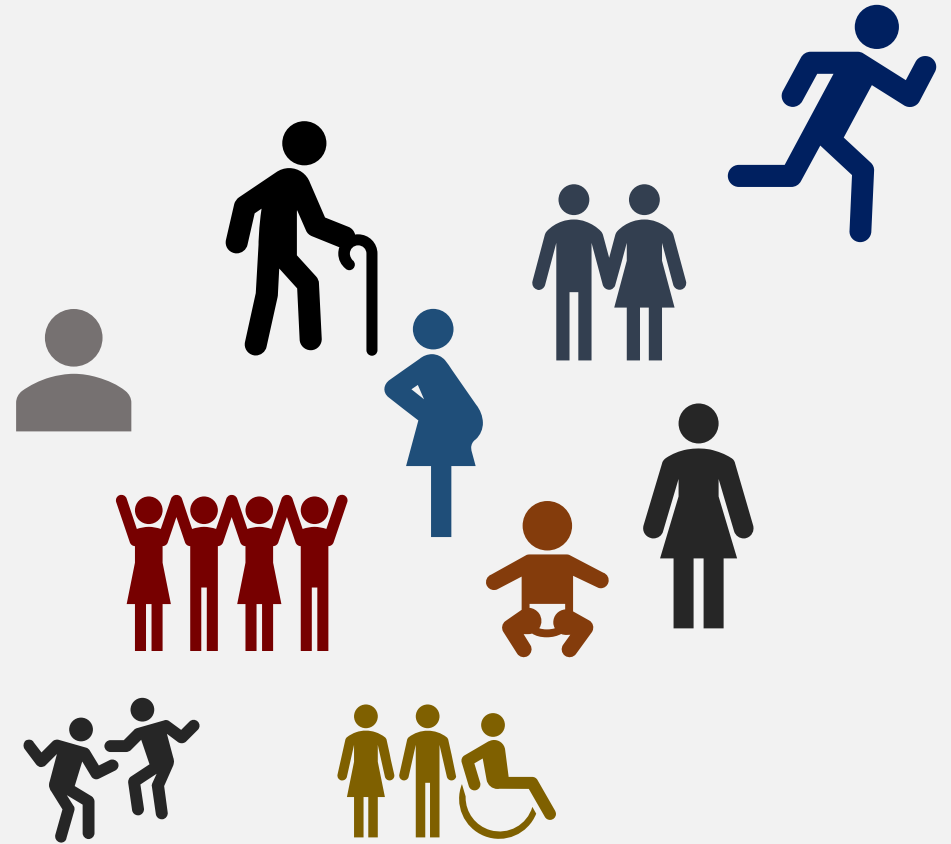
- Sterk grunnberedskap
- Modernisert totalforsvar
- Tillitssamfunnet og rettsstaten
- Frivillige organisasjoner
- Oppstykket styring og ledelse
- Næringslivet ikke «påkoblet»
- Tverrsektorielt samarbeid
- Svak «føre var»-tenkning

Hovedanbefalinger: Et robust beredskapssystem

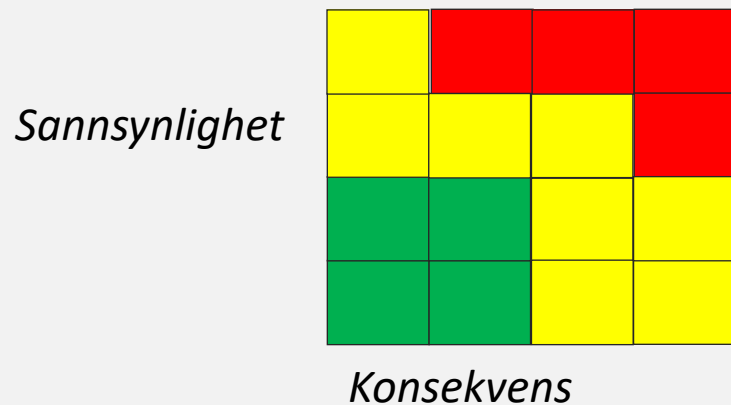
- En motstandsdyktig og utholdende befolkning
- Styrke lokalt og regionalt nivå i beredskap
- Styrke tverrsektorielt samarbeid
- Tettere integrering av næringslivet i beredskapsstrukturen
- Utvikle nasjonal situasjonsforståelse, ledelse og enhetlig rådsstruktur
- Utvide nordisk beredskapssamarbeid
- Videreutvikle grunnberedskapen
- Styrke beredskapsrollen til frivillige organisasjoner
- Forsterke arbeidet med infrastruktur og digital sikkerhet
- Styrke forsyningssikkerheten

En motstandsdyktig og utholdende befolkning

- Kommunisere alvoret i det helhetlige trusselbildet
- Lager av nødvendigheter for mer enn tre dager
- Mental robusthet mot krevende situasjoner og desinformasjon
- Dypere beredskapskompetanse

Styrke lokalt og regionalt nivå i beredskapen

Forbedret strategisk og operativt beredskapsarbeid

- Helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyser lokalt og regionalt
- Beredskapsplaner lokalt og regionalt
- Forsterkningsordning for kommunal krisehåndtering
- Interkommunalt samarbeid og «nabohjelp»

Rådsstruktur

- Forskriftsfeste lokalt beredskapsråd
- Videreutvikle fylkesberedskapsråd til regionalt beredskapsråd

Styrke statsforvalteren

- Friske midler til statsforvalterens beredskapsarbeid
- Forsterke statsforvalterens veilednings- og prioriteringsrolle

Styrke tverrsektorielt samarbeid

Scenariobasert beredskapsplanlegging

Felles, tverrsektorielle planforutsetninger

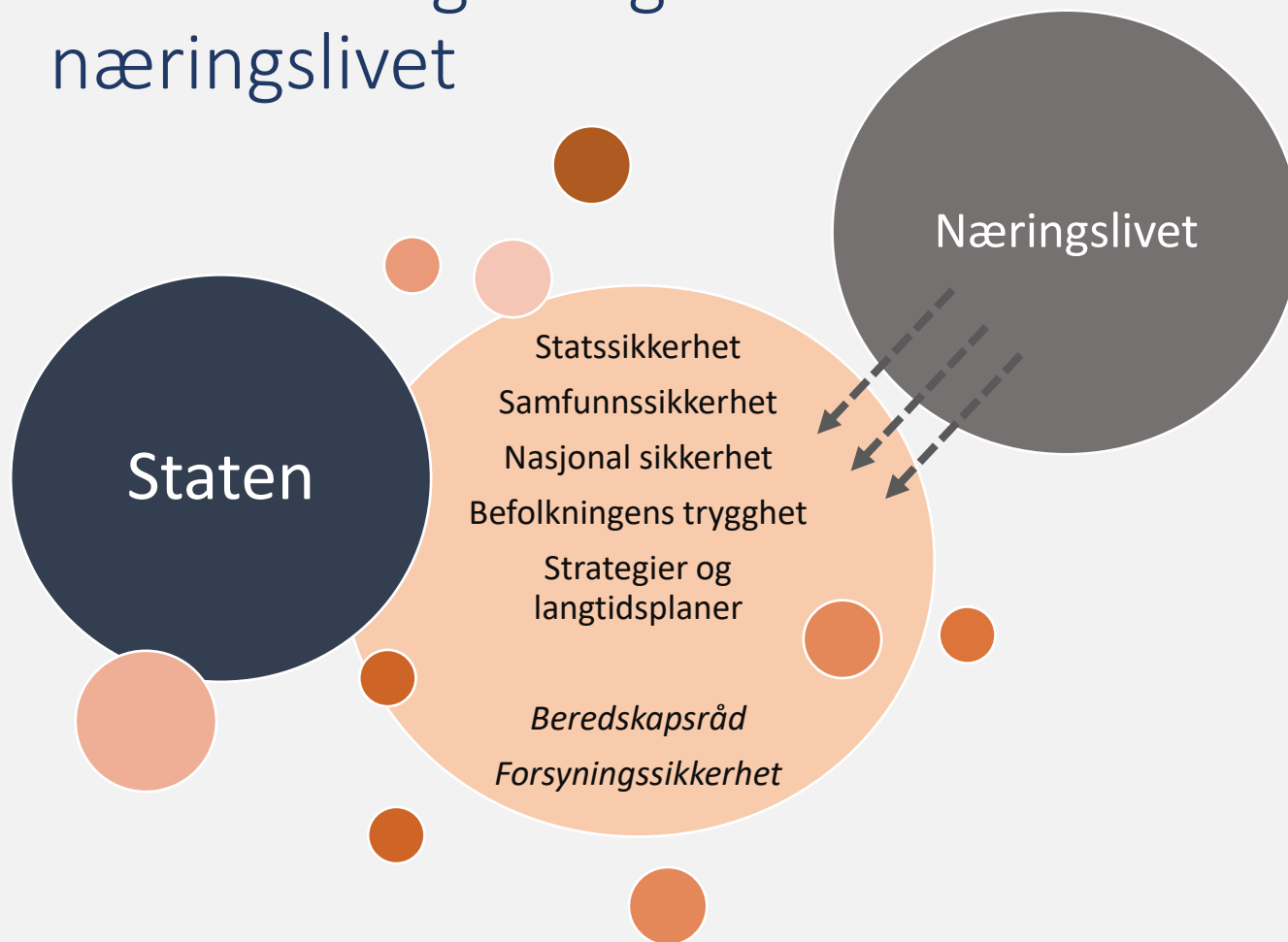
Nasjonal sikkerhets- og beredskapsstrategi

Langtidsplan for sivil beredskap

Langtidsplan for forsvarssektoren

Tettere integrering av næringslivet

UTVIKLE PARTNERSKAP

- Næringslivets egenberedskap og samfunnsrolle må forstås
- Næringslivets kapasiteter må være gripbare i krisehåndtering
- Næringslivet må være representert i beredskapsrådene
- Offentlig-privat forsyningsberedskapsorganisasjon basert på likeverdighet

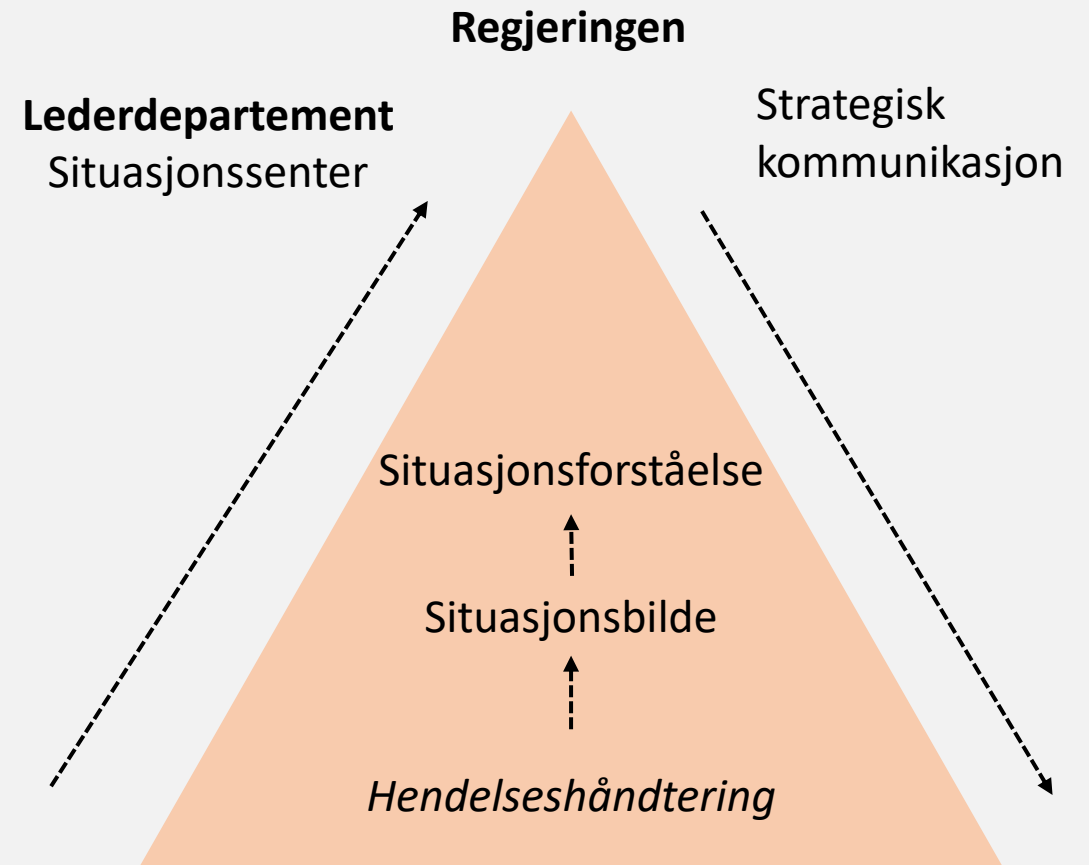
Utvikle nasjonal situasjonsforståelse, ledelse og enhetlig rådsstruktur

Funksjon på strategisk nivå skal gi regjeringen grunnlag for:

- Situasjonsforståelse
- Strategisk kommunikasjon

Tydlig kriseledelse:

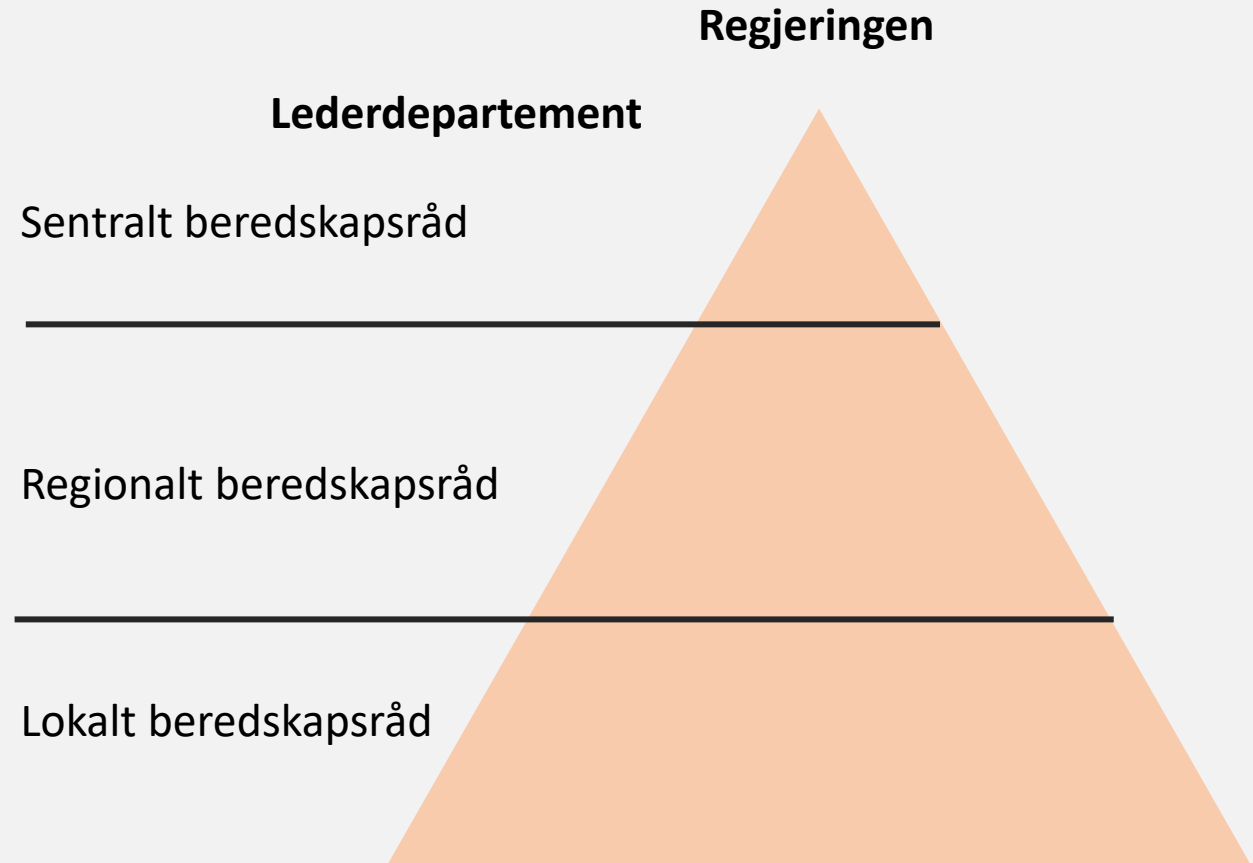
- Etablere fast lederdepartement på sivil side: Justis- og beredskapsdepartementet

Utvikle nasjonal situasjonsforståelse, ledelse og enhetlig rådsstruktur

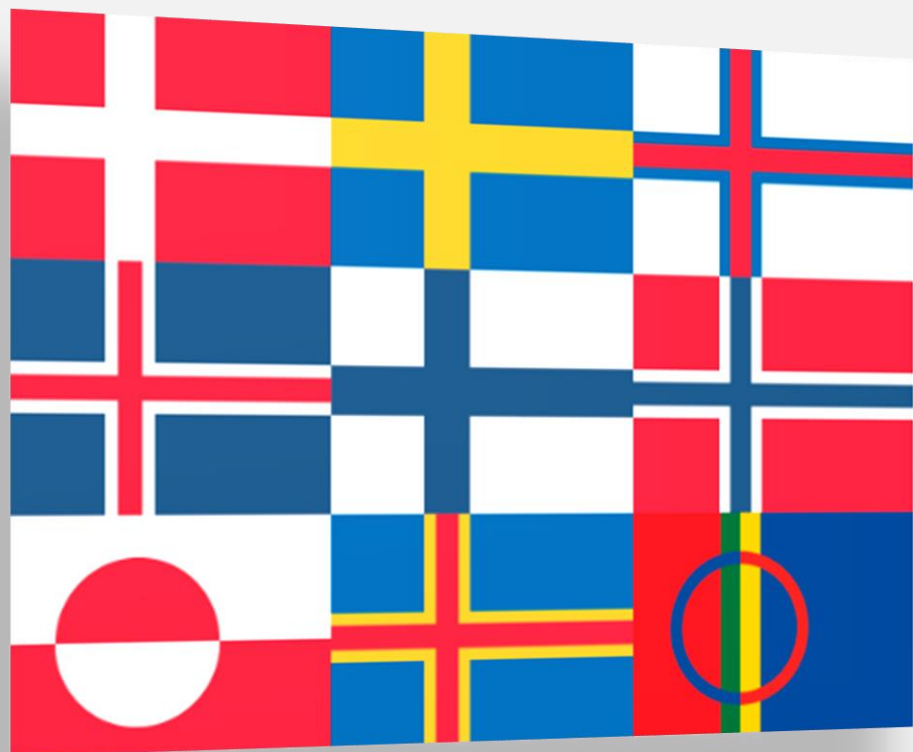
Enhetlig rådsstruktur på alle nivå:

- Rådgivende, ikke operative funksjoner
- Risiko- og sårbarhetsanalyser
- Beredskapsplaner
- Næringslivet og frivillige organisasjoner medlemmer på alle nivå

Utvide nordisk beredskapssamarbeid

Finsk og svensk medlemskap i Nato gir muligheter for styrket militært og sivilt beredskapssamarbeid

Nødvendig med mer integrert totalforsvarssamarbeid spesielt knyttet til alliert forsterkning og forsyningsikkerhet

Norsk initiativ for nordisk samarbeid innen totalforsvar, samfunnsikkerhet og beredskap

Videreutvikle grunnberedskapen

- Grunnberedskapen må videreutvikles for å sikre en tilstrekkelig god og desentralisert beredskap
- En forutsigbar dimensjonering av grunnberedskapen
- Lovfesting av den offentlig organiserte redningstjenestens organisering og verdigrunnlag
- Nasjonalt kunnskapssenter for redningstjenesten og samvirke
- Prioritering av digitale fellesløsninger

Bilde: Forsvaret

Forsterke arbeidet med infrastruktur og digital sikkerhet

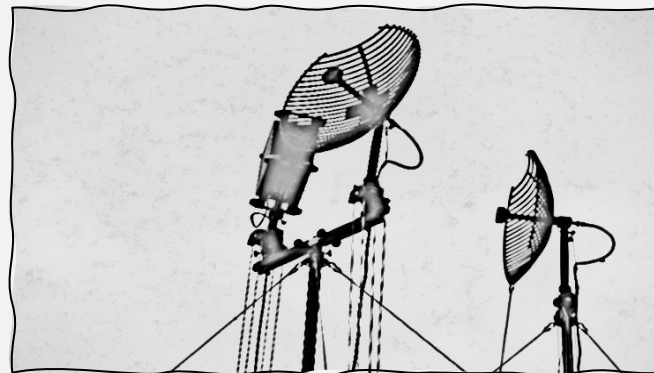
Strategi

Etablere strategi for nasjonal digital infrastruktur.

Risikostyring

Tverrsektorielle vurderinger av samfunnets digitale risiko

Flernasjonalt samarbeid

Styrke samarbeid med land Norge har et sikkerhetssamarbeid med om etablering av sikkerhetskrav og -standarder

Styrke forsyningssikkerheten

- Føre var
- Forsyningsberedskapsorganisasjon: offentlig-privat partnerskap gjennom likeverdighet
- Matberedskap basert på norske råvarer og produksjon

Styrke beredskapsrollen til frivillige organisasjoner

- Deltakelse i beredskapsråd på alle nivåer
- Reelt økonomisk løft for frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner: Økte tilskudd og fritak for avgifter på noen områder
- Kostnadsfri innføring av ny teknologi

Bilde: Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum - FORF

Andre anbefalinger

Psykososial oppfølging i og etter kriser

- **Behov for styrking av psykososial beredskap**
- **Store variasjoner i dagens oppfølging**
- **Store kriser fører til at kommunenes kapasitet overskrides**
- **Manglende oversikt over berørte**
- Bedre integrering i beredskapsplanverk og øvelser
- Utvikle nasjonal faglig retningslinje
- Forskning må igangsettes raskt når krisen inntreffer
- Opprette digitalt katastroferegister
- Etablere forsterkningsordning for kommunal krisehåndtering

Helseberedskap

Utfordringer:

- Manglende konkrete føringer som skal legges til grunn for beredskapen
- Prioriteringer og ressursstyring ved de største krisene ikke tilstrekkelig tydeliggjort
- Ulike styringsmodeller for kommune- og spesialisthelsetjenesten
- Koordinering og ledelse på regionalt og lokalt nivå
- Forsyningssikkerhet

Anbefalinger:

- Tydeligere nasjonale ambisjoner for helseberedskapen
- Tydeligere planer for prioritering, ressursdisponering og -mobilisering
- Tydeliggjøre statsforvalterens rolle i helsekriser
- Styrke rollen og funksjonen til komunelegen
- Utrede mulighet for nasjonal produksjonskapasitet av utvalgte kritiske varer og innsatsfaktorer

Totalforsvaret

- **Modernisering av totalforsvaret vellykket**
- **Ny epoke innledet, større sikkerhetspolitisk alvor**
- **Store muligheter for nordisk samarbeid**
- Motstandskraft mot alle former for fare og i hele krisespekteret
- Nordisk totalforsvarsintegrasjon
- Forsvarets behov for sivil støtte må tydeliggjøres
- Forsvarets bistand til sivil krisehåndtering må prioriteres
- Nødvendig med felles planforutsetninger sivil side og Forsvaret

Forsyningssikkerhet

Utfordringsbildet

- Forutsetningen om velfungerende handel
- Akkurat i tide-prinsippet vs. føre-var-prinsippet
- Målsetting
  - å forsyne befolkningen med varer og tjenester som er nødvendige for å ivareta deres grunnleggende behov
  - å forsyne virksomheter som ivaretar kritiske samfunnsfunksjoner med varene og tjenestene som de er avhengig av for å opprettholde de viktigste leveransene sine
  - å sikre Forsvaret materielle forutsetninger for å kunne ivareta oppgavene sine

Anbefalinger

- Nærings- og fiskeridepartementet må få et sterkere mandat for å koordinere forsyningsberedskapen
- Bruke næringsberedskapsloven mer aktivt som verktøy for samarbeid mellom myndigheter og næringslivet
- Utarbeide felles planforutsetninger
- Utarbeide strategi for arbeidet med forsyningssikkerhet
- Behov for overordnede prinsipper for prioritering i kriser
- Mer aktiv bruk av beredskapsanalyser

Matforsyning

Utfordringer

- Krig og klimakrise utfordrer forutsetningen om velfungerende handelssystemer

Anbefalinger

- å gjennomføre en risiko-, sårbarhets- og beredskapsanalyse av norsk matforsyning for å kartlegge den faktiske matvareberedskapen
- å umiddelbart legge planer for økt selvforsyningsgrad basert på norske råvarer
- å styrke lagerhold av matkorn betydelig utover dagens ambisjon
- å sikre nødvendige lagre av kritiske innsatsfaktorer til matproduksjon
- Videreføre restriktiv jordvernpraksis

Drikkevannsforsyning

Utfordringer

- Aldrende infrastruktur
- Akkurat i tide-prinsippet
  - Forsyningssikkerhet for kjemikalier

Anbefalinger

- Beredskapsanalyse av verdikjeden for drikkevann
- Etablere råd for drikkevannsberedskap
- Egenberedskap

Transport

Utfordringer

- Gripbarhet av ressurser i kriser
- Videreføre arbeidet med samfunnssikkerhet i nasjonal transportplan
- Styrke fylkeskommunenes økonomiske forutsetninger for å ivareta oppgavene sine innenfor trafikk- og transportberedskap
- Utrede forutsetninger for å tilgjengeliggjøre ressurser i kriser

Beredskapskunnskap og kompetanse

Utfordringer:

- Behov for mer målrettet og helhetlig utvikling av viktig kompetanse- og kunnskap
- Kunnskapsutvikling i kriser
- Behov for kompetanseutvikling innen samfunnssikkerhet, beredskap og totalforsvar
- Demografiske endringer og utfordringsbildet gjør det viktigere å styrke evnen til å trekke på ungdom og unge voksne i beredskapsarbeid

Anbefalinger:

- Utrede hvilke behov samfunnet har for kompetanseheving innenfor samfunnssikkerhet og beredskap i et 20-års perspektiv
- Nasjonale og regionale kurs om totalforsvar, samfunnssikkerhet og beredskap
- Øke beredskapskompetansen til dagens unge i eksisterende utdanningsløp i videregående opplæring og i høyere utdanning

Klimatilpasning og håndtering av naturfare

Utfordringer

- Norge er på etterskudd når det gjelder klimatilpasning
- Samordningen mellom departementer og sektorer er for svak

Anbefalinger

- Forsterke arbeidet for å forberede Norge på et endret klima
- Behov for helhetlig nasjonal handlingsplan
- Styrke beredskapen for å kunne håndtere naturkatastrofer

Nordområdene

- **Demografi, klimaendringer, sikkerhetspolitisk risiko og forsyningsikkerhet**
- **Opprettholde befolkningen sikkerhetspolitisk anliggende**
- **Nærhet til Russland**
- Samordnet, helhetlig nordområdepolitikk
- Nasjonal beredskapspakke Styrke offentlig sektor, infrastruktur, forskning, utdanning og næringslivet i regionen
- Helseberedskap spesielt viktig

Foto: Colourbox

Foto: Colourbox

Foto: DSB

«Dette kunne jo ingen ha forutsett»

Erfaringer fra kriser

Hvor kan vi trå feil?

- **Failure of imagination**
  - Analyse. Plan og håndtering som tar høyde for det utenkelige.
- **Failure of initiative**
  - Plan og håndtering som sikrer proaktiv tilnærming i alle ledd.
- **Failure of coordination**
  - Plan og håndtering som sikrer koordinering på sentralt og operasjonelt nivå.
- **Failure of communication**
  - Plan og håndtering for krisekommunikasjon og informasjonshåndtering.
- **Failure of learning**
  - Plan og håndtering som sikrer evaluering og læring.

Løsninger – lagspill – ledelse Suksesskriterier

- Gjør det man gjør i det daglige
- Trygg i egen rolle
  - Kjent med forventninger, krav, log og forskrift
- Tydelig på ansvar og myndighet
- Fravær av revirmarkering og konkurranse
- Evne til å tenke på utsiden av boksen
- Evne til å skifte mening
- RESSURSENE MÅ FINNE HVERANDRE!
- «Gjengangere i øvelser – hvorfor finner vi det samme om og om igjen?»

Lederintervjuet

- Ledere fremstår ofte som glansbilder, men jeg tabber meg ut stadig vekk

Cecilie Daae har et stort ansvar for rikets sikkerhet, men er opptatt av at mellomlederne skal føle seg trygge på at det er greit å feile. - Hvis ikke, tør de ikke å prøve, og da kommer man ikke videre, sier DSB-direktøren.

2 min Publisert: 23.09.18 – 20.41 Oppdatert: 2 år siden

Cecilie Daae, direktør i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), tror hun kan bli litt for utålmodig etter å nå målene de har satt seg. - Jeg har en venninne som sa: «Cecilie, du er strålende glad hver gang du kan gå videre, selv om det er rett mot stupet». Så jeg jobber med å bli bedre til å bremse litt, sier Daae. (Foto: Gorm K. Gaare)

Leseliste

PDF

Facebook

Twitter

LinkedIn

Kari Byklum [Følg meg](#)

- Du har et stort ansvar for at beredskapen i samfunnet skal fungere best mulig, hva er mest krevende med den oppgaven?

- Samfunnsoppdraget vårt har økt dramatisk i aktualitet de tre årene jeg har vært direktør, og det er dessverre mye innenfor mitt ansvarsområde som trekker i en dyster og mørk retning. Det er krevende! Jeg er likevel ikke preget av frykt eller uro, det gir meg snarere pågangsmot til å jobbe videre å tenke at «dette må vi få til». Men det er ekstra utfordrende at det skjer hurtige endringer på mange enkeltområder samtidig, så det er nok helheten som er mest krevende.

Meld. St. 10

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Risiko i et trygt samfunn

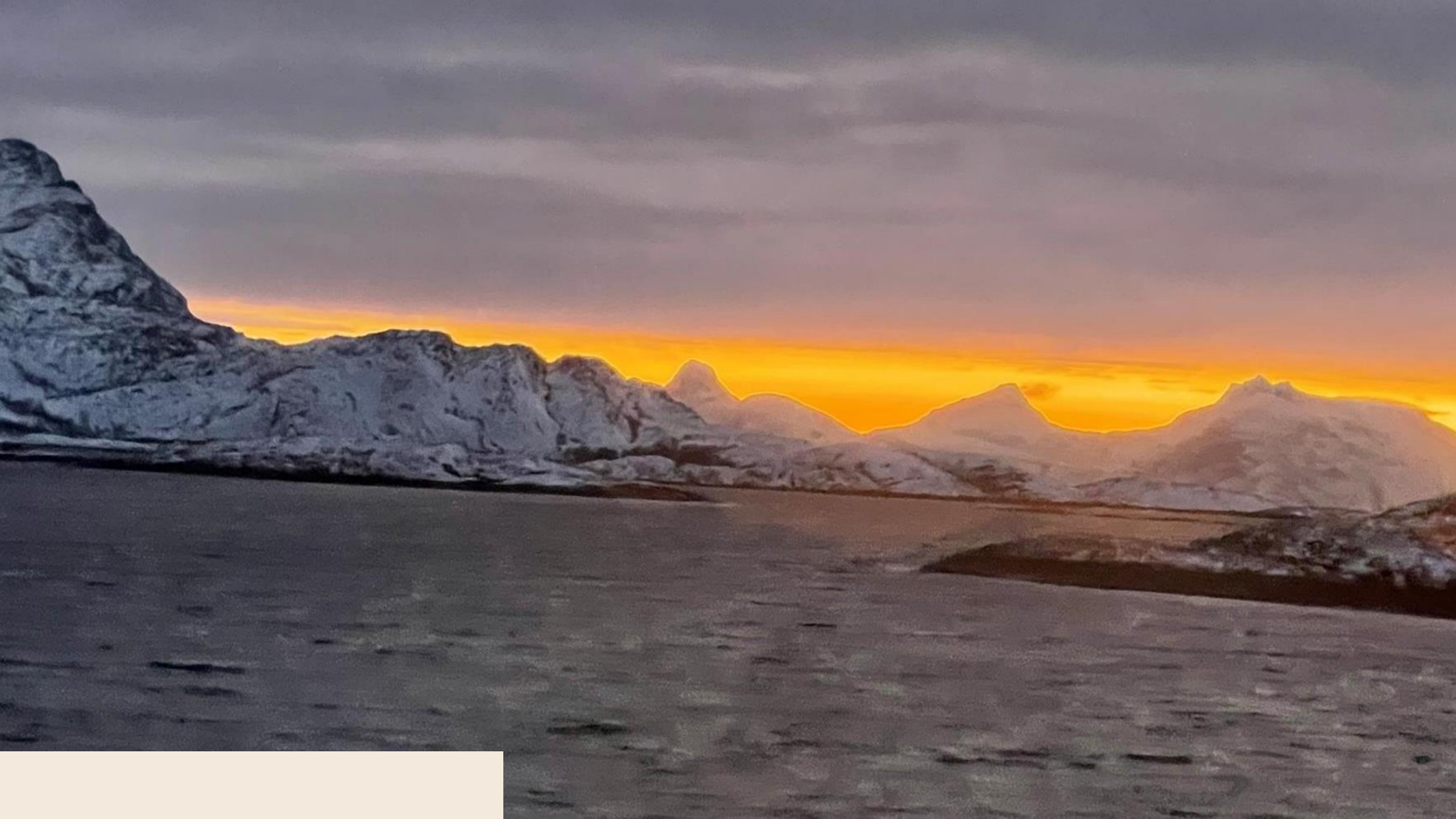
Samfunnssikkerhet

Risiko i et trygt samfunn

«I et samfunn i utvikling må vi stadig ta stilling til hvilke dilemmaer vi står overfor i arbeidet med samfunnssikkerhet, og hvordan de bør håndteres»

«Å leve i et åpent samfunn innebærer å akseptere en viss risiko»

Takk for meg!

Cecilie Daae

Cecielie.daae@nkvts.no

**NASJONALT KUNNSKAPSSENTER
OM VOLD OG TRAUMATISK STRESS**